

Lapin laajakaistan tilannekatsaus

Lapissa laajakaista langattomien
yhteyksien varassa - tyytyväisyys
yhteyksien toimivuuteen vain
keskinkertaista

Lapin laajakaistakyselyjen tulokset ja yhteenveto

heinäkuu 2021

LAPIN LIITTO
Kuitua kuntiin - hanke
Sari Peltoniemi & Jukka Rinne

LAPIN LIITTO

Laajakaistakartoituksilla apua kuntien päätöksentekoon

Lapin kunnissa on tunnustettu tarve laajakaistayhteyksien kehittämiseksi ja osana tätä kehittämisprosessia käynnistyi muun muassa Lapin liiton hallinnoima Kuitua kuntiin: Lapin kuntien laajakaistarakentamisen kehittämishanke, jossa mukana on 16 Lapin kuntaa. Hankkeen yhdeksi tavoitteeksi asetettiin kuntien valmiuksien ja mahdollisuuksien kehittäminen laajakaistarakentamisen toteuttamisessa. Osana näitä tavoitteita oli kuntien laajakaistatarpeiden selvittäminen alueellisesti. Kuntien nettiyhteyksien nykytilan ja laajakaistatarpeiden kartoittamiseksi toteutettiin laajakaistakyselyt, joiden tuloksiin syvennytään tässä raportissa.

Kevään ja alkukesän 2021 aikana Lapin liiton ja 14 Lapin kunnan kanssa yhteistyössä toteutetuissa laajakaistakyselyissä kartoitettiin kuntalaisten, yrittäjien ja vapaa-ajan asukkaiden nettiyhteyksien nykytilaa ja laajakaistatarpeita. Kyselyt keräsivät yhteensä 2.224 vastausta. Osassa kuntien vastausaktiivisuus oli varsin hyvä. Huomioitavaa kuitenkin on, että osassa kunnista vastausinnostus jäi vähäisemmäksi ja näin ollen kyseisen kunnan osalta kysely ei riittävästi kuvaa koko kunnan väestön näkökantaa. Tulokset eri kuntien välillä ovat kuitenkin olleet hyvin yhteneväiset, joten saatuja tuloksia voidaan pitää yleisnäkömääränä myös heikomman aktiivisuuden kuntiin. Kyseessä ei lopulta ollut tieteellinen tutkimus, vaan kyselyn oli tarkoitus palvella kuntia heidän pohtiessaan mahdollisia toimenpiteitä laajakaistayhteyksien kehittämiseksi.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom toteaa artikkelissaan¹, että digitalisaatio etenee Suomessa, mutta nettiyhteyksien saatavuudessa ja käyttöönnotossa on merkittäviä alueellisia eroja. Kun palvelut siirtyvät yhä enemmän verkkoon, on kaikilla kunnilla tarve toimiville laajakaistayhteyksille. Traficom jatkaa, että ”hyvien yhteyksien avulla kunta voi varmistaa, että esimerkiksi etätö, etäasiointi, digitalisaation tuomat ympäristöratkaisut, yritysten käyttämät digitaaliset palvelut ja tulevaisuuden ratkaisut, kuten älyliikenne ja virtuaalituotekehitys, ovat kuntalaisten saavutettavissa.”

Laajakaistayhteyksien merkitys korostui Veto- ja pitovoimainen Lappi – hankkeen keväällä 2021 laatimassa poismuutoselvityksessä, jossa kysyttiin 1–5 tärkeintä Lapista poismuuttoa vaikuttavaa tekijää. Hyvien tietoliikenneyhteyksien puuttumisen merkittäväksi poismuuton syyksi mainitsi 14 % vastaajista.² Samainen hanke toteutti myös syksyllä 2020 kuntapäätäjille ja virkamiehille suunnatun kyselyn, jossa kartoitettiin muun muassa kuntien veto- ja pitovoimaongelmia. Kyselyn vastausten perusteella Lapin kunnista 13 koki toimimattomien laajakaistayhteyksien vaikuttavan negatiivisesti kunnan veto- ja pitovoimaan. Kaikista 137 vastaajasta 46,4 % koki, ettei kunnassa ole toimivaa laajakaistayhteyttä. Kuntaliiton vuonna 2020 julkaistu Maaseudun valokuituinvestoinnit -selvitys tukee myös tätä johtopäätöstä, jonka mukaan väestökehitys on ollut myönteisempää valokuitualueilla kuin niillä alueilla, joille kuituverkkoa ei ole rakennettu.³

¹ Digitalisaatio etenee kunnissa eri tahtia - Traficom laajakaistaluokitus kertoo verkkojen kehityksestä, 2021 (<https://www.traficom.fi/fi/ajankohtaista/digitalisaatio-etenee-kunnissa-eri-tahtia-trafficomin-laajakaistaluokitus-kertoo>)

² Lapin poismuuton syyt loppuraportti, viitattu 06/2021 (<https://lapinluotsi.fi/wp-content/uploads/2021/06/lapin-muuttoliikeloppuraporttitoukokuu-2021.pdf>)

³ Maaseudun valokuituinvestoinnit – selvitys, viitattu 6/2021 (https://www.researchgate.net/publication/340384775_MAASEUDUN_VALOKUITU_INVESTOINNIT_Selvitys_maaseudun_valokuiturakentamisen_tilantee_sta_ja_toteutusmalleista_seka_valokuidun_saatavuuden_vaikutuksesta_vaestonkehitykseen)

KUNNAT JA TOTEUTUS

Kyselyihin osallistuivat Enontekiön, Keminmaan, Kittilän, Kolarin, Muonion, Pelkosenniemen, Pellon, Sallan, Savukosken, Simon ja Ylitornion kunnat, sekä Kemijärven, Rovaniemen ja Tornion kaupungit. Posion kunta on toteuttanut vastaavanlaisen kartoituksen omana toimensaan, mutta sen tuloksia ei ole tässä huomioitu kysymyspatteriston ollessa eri. Inarin kunnassa kartoitus on vielä käynnissä tämän raportin laatimisen aikaan.

Utsjoella, Sodankylässä, Tervolassa ja Ranualla kyselyä ei ole toteutettu, koska siellä laajakaistarakentaminen on käytännössä toteutunut jo kattavasti. Kemin kaupunki ei nähnyt tarpeelliseksi toteuttaa kunnallisia toimenpiteitä laajakaistarakentamisen edistämiseksi.

Laajakaistakyselyt toteutettiin ainoastaan sähköisessä muodossa Microsoftin Forms -sovelluspalvelulla. Kyselyt olivat vastattavissa keskimäärin neljän viikon ajan. Kysely toteutettiin kussakin kunnassa erikseen, jotta se vastaisi kunnan tarpeisiin mahdollisimman hyvin. Kysymyspatteristot kunnissa olivat pääpiirteittäin samanlaiset. Mutta osassa kuntia oli käytössä myös kyseisen kunnan tarpeisiinsa vastaavia kysymyksiä. Tässä raportissa tuodaan esille tuloksia yleisistä kysymyksistä, jotka kaikista kunnista löytyivät. Kunkin kunnan kyselytuloksista on laadittu myös omat tiedotteensa, jotka ovat luettavissa kuntien verkkosivuilta.

Kysely oli suunnattu myös jo valokuituverkon päässä oleville talouksille, mutta heidän osaltaan näytettävien kysymysten määrä oli hieman tyypistempi; kuituliittymää jo käyttäville ei näytetty kuidun kiinnostavuuteen tai sen mahdolliseen hankintaan liittyviä kysymyksiä.

Kyselyssä oli mahdollista jättää avoin kommentti laajakaistaa koskien. Innokkaimmat palautteen antajat löytyivät Kittilästä ja Kolarista, joissa molemmissa kolmannes vastaajista jätti avoimen kommentin. Kommentit antoivat paljon arvokasta lisätietoa ja niitä on myös poimittu mukaan tähän raporttiin.

Kyselyjen viestintä toteutettiin yhteistyössä kuntien ja Kuitua kuntiin –hankkeen kanssa. Viestintäkanavina käytössä olivat muun muassa sosiaalisen median kanavat, sähköpostit ja lehtimainokset. Lisäksi kyselyistä julkaistiin lehdistötiedotetta, joka sai kiitettävästi medianäkyvyyttä. Koronasta johtuen yleisötilaisuuksia ei voitu järjestää.

VASTAAJARYHMÄT

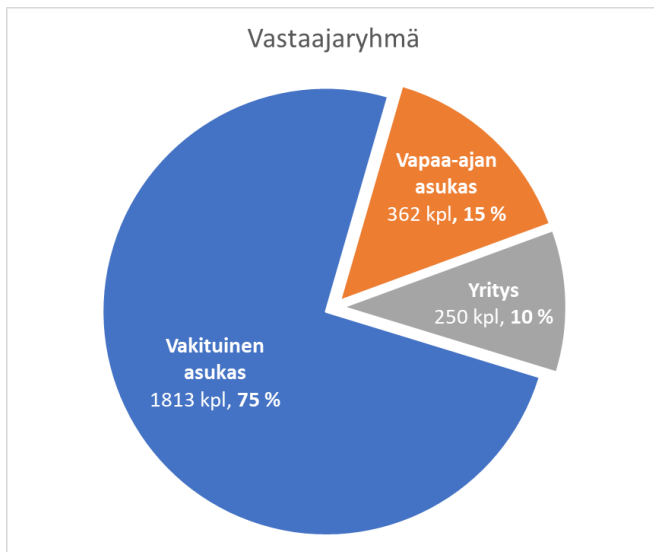
Mukana olleissa kunnissa toteutetut sähköiset kyselyt keräsivät yhteensä 2.224 vastausta. Vastaajista noin 75 % oli vakituisia asukkaita, 15 % vapaa-ajan asukkaita ja 10 % yrittäjiä. Mukana olleiden kuntien asutokuntien kokonaismäärä oli vuonna 2020 64.819⁴. Kyselyihin vastanneiden vakituisten asukkaiden määrä oli 1.813, mikä on 2,8 % asutokuntien lukumäärästä.

Kyselyt toteutettiin pelkästään sähköisinä. Pandemiarajoituksista johtuen yleisötilaisuuksia ei voitu järjestää ajankohtana.

⁴ StatFin-tilastotietokanta; Asunnot ja asuinolot, viitattu 6/2021
(https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__asu__asas/)

Kyselyn vastaajamäärä voidaan pitää kohtuullisena, kun otetaan huomioon, että samaan aikaan näkyvyydestä kilpailivat kevään 2021 kuntavaalit ja koronätiedotus. Muutamien kuntien alueilla oli käynnissä yhtä aikaa myös muita, aiheeltaan osittain päällekkäisiäkin kartoituksia. Lisäksi vastausaika oli rajallinen, keskimäärin 4 viikkoa.

Yritysten aktivoiminen vastaamaan kuntien kyselyihin osoittautui sängen haastavaksi, ja näin ollen niiden osuus jäi osassa kunnista vähäiseksi. Eniten yrittäjien vastauksia saatiin Pellosta, jossa noin viidennes vastaajista edusti yritystoiminnan näkemyksiä.

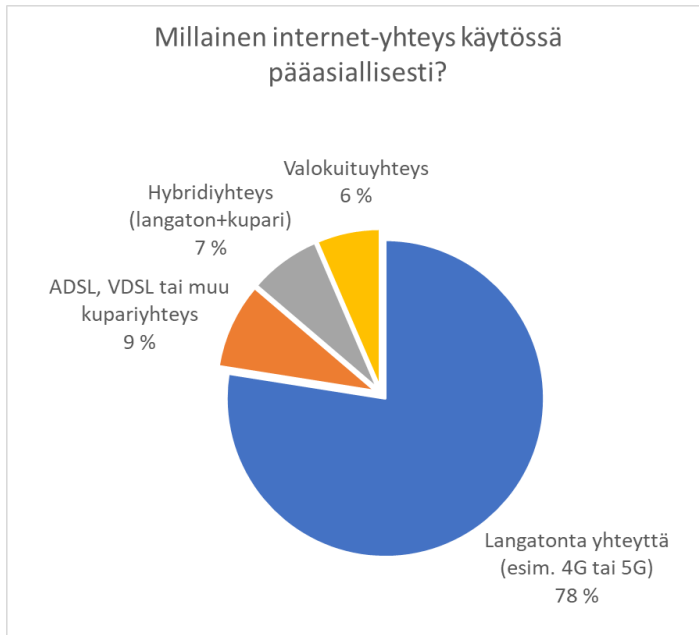
Mihin vastaajaryhmään kuulut	Enontekiö	Kemijärvi	Keminmaa	Kittilä	Kolari	Muonio	Pelkosenniemi	Pello	Rovaniemi	Salla	Savukoski	Simo	Tornio	Ylitornio	YHTEENSÄ	
Vakituinen asukas	75	131	209	164	144	62	43	154	239	157	39	169	103	124	1813	74,8 %
Vapaa-ajan asukas	25	63	7	47	30	17	16	30	38	46	3	19	6	15	362	14,9 %
Yritys	26	10	12	32	18	8	19	40	22	24	9	18	3	9	250	10,3 %
Yhteensä	126	204	228	243	192	87	78	224	299	227	51	206	112	148	2425	
SAADUT VASTAUKSET	110	191	218	217	177	83	57	208	270	210	44	192	108	139	2224	

Myös vapaa-ajan asukkaita tavoitettiin vaihtelevasti – osassa kunnissa onnistuttiin varsin hyvin, mutta osassa taas heikommin. Esimerkiksi Kemijärvellä onnistuttiin keräämään suhteellisesti runsaasti vapaa-ajan asukkaiden vastauksia.

KÄYTETTÄVÄ LAAKAISTAYHTEYS

Kyselyssä selvitettiin, millaista laajakaistayhteyttä vastaajat pääasiallisesti käyttävät. Vastausten perusteella Lapissa käytetään pääsääntöisesti langattomia nettiyhteyksiä. Vastaajista kolme neljäsosaa käytti langaton yhteyttä. Monessa kunnassa kupariverkkoja oli purettu tai purkamassa pois. Tästä huolimatta vastaajista 16 % oli edelleen kupari- tai hybridiyhteyden päässä.

Kuluttajille suunnattu valokuituverkko on Lapissa rakentunut pitkälti kyläverkkohankkeiden ja kuntayhtiöiden toimesta. Traficomien vuoden 2020 valokuitukatsauksen mukaan valokuituyhteys oli saatavilla vuoden 2019 lopussa 23 prosentilla Lapin kotitalouksista⁵; Pientaloalueilla saatavuus oli 28 % ja kerrostaloissa 13 %. Lapin laajakaistakyselyihin osallistuneilla valokuituyhteys oli käytössään 6 %:lla vastaajista.

TYTYVÄISYYS NYKYISIIN YHTEYKSIIN

Kysymyksillä tiedusteltiin myös vastaajien tyytyväisyyttä heidän nykyisin käytössä oleviin laajakaista- ja puhelin-yhteyksiin. Mielenpidettä tiedusteltiin tähtiluokituksella, jossa vastaaja pystyi antamaan kullekin yhteydelle arvosanaksi vähintään 1 tähden ja enintään 5 tähteä.

Tyytyväisyys nykyisiin yhteyksiin	Keskiarvo	Pyöristetty
Laajakaista	2,752143	2,8
Puhelin	3,635714	3,6

Puhelin

Kaikissa mukana olleissa Lapin kunnissa puhelin-yhteyden arvioitiin toimivan selvästi laajakaistayhteyttä paremmin - tokin sekään ei keskimäärin saanut varsinaisesti loistavia arvosanoja. Korkein keskiarvo 3,9 saatiin Savukoskella ja alhaisin 3,4 sekä Kittilässä ja Ylitorniolla. Puhelin-yhteyksien osalta tyytyväisyyksissä ei juurikaan todettu kuntakohtaisia eroja. Merkille pantavaa on, että vastausten perusteella useammastakin kunnasta löytyy edelleen paikkoja, joissa puhelin-yhteys ei toimi käytännössä lainkaan. Tarve puhelin-yhteyksien kehittämiseen tuotiinkin esiin useamman kunnan osalta, ja esimerkiksi Pellossa, Kolarissa, Kittilässä ja Sallassa oli selkeitä alueita, joista vastaajilla oli netti-yhteyksien sijaan suurempi huoli huonoista puhelin-yhteyksistä.

⁵ Liikenne- ja viestintäviraston valokuitukatsaus, 2020
(<https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/file/Liikenne-%20ja%20viestint%C3%A4viraston%20valokuitukatsaus.pdf>)

Laajakaista

Laajakaistayhteyksien arvioitiin sen sijaan toimivan lähinnä keskinkertaisesti. Tyytyväisimmät (3,2) vastaajat löytyivät Savukoskelta ja tyytymättömimmän (2,4) Kittilästä. Parhaimmat arvostelut nykyiselle laajakaistayhteydelleen antoivat ne vastaajat, joilla oli jo käytössään valokuituyhteys. Kuntakohtaisesti suhteellisesti eniten valokuituyhteyksien käyttäjiä oli Kolarissa, jossa kuituyhteydet saivat kiitettävän keskiarvon 4,6 - koko kunnan ja kaikkien laajakaistavaihtoehtojen keskiarvon ollessa 2,8.

Avoimissa vastauksissa korostui etenkin keskusta-alueiden heikot laajakaistayhteydet useamassakin kunnassa. Kuparikaapeleiden purkamisen ja pelkästään langattomien yhteyksien varaan jäämisen koettiin heikentäneen yhteyksiä merkittävästi. Palautteiden perusteella esimerkiksi Kittilän keskustassa nettiyhteydet eivät paikoin toimi lainkaan iltaisin tai viikonloppuisin. Vastaavaa ongelmaa esiintyi myös muun muassa Kolarin keskustassa ja sen välittömässä läheisyydessä, sekä Keminmaan keskustan läheisyydessä.

Matkailun kasvu näkyy myös laajakaistayhteyksien ruuhkautumisena. Muun muassa Kittilän ja Muonion vastauksissa tuotiin esiin verkon kuormitus ja yhteyden hidastuminen erityisesti sesonkiipikkeinä. Esimerkiksi Kittilässä alueen matkailukysyntä on koronan seurauksena jatkunut tasaisena pitkin kautta, minkä johdosta yhteyksien arvioitiin toimineen poikkeuksellisen heikosti koko talven. Myös Pellossa etenkin langattomien yhteyksien koettiin huonontuneen kuluneen koronavuoden aikana merkittävästi verkon kuormituksen kasvaessa. Etätyön lisääntyminen on johtanut osissa kuntia siihen, että verkossa on ollut ruuhka myös aamupäivisin sen aiemmin painottuessa pääsääntöisesti ilta-aikaan. Etätyön lisääntymisen myötä muun muassa Suomulla koettiin suurta tarvetta laajakaistayhteyksien kehittämiseksi.

Suuri langattomien yhteyksien osuus (78 %) näkyy selvästi saaduissa tyytyväisyystuloksissa. Lapin tulokset ovat tässäkin selkeästi linjassa valtakunnallisiin tuloksiin nähden. Muun muassa Traficom toteaa artikkelissaan⁶, että mobiilikäytön heikkoutena on kiinteää verkkoa matalampi käyttövarmuus, jolloin luvattu nopeus on tarjolla vain ideaalilanteissa, joissa verkonkuormitus on vähäistä tukiaseman kapasiteettiin nähden. Tosilanteessa käyttäjiä voi ruuhka-aikaan olla kapasiteettia enemmän, jolloin nopeudet laskevat ja tiedonsiirto alkaa tökkiä.

TV-palvelut

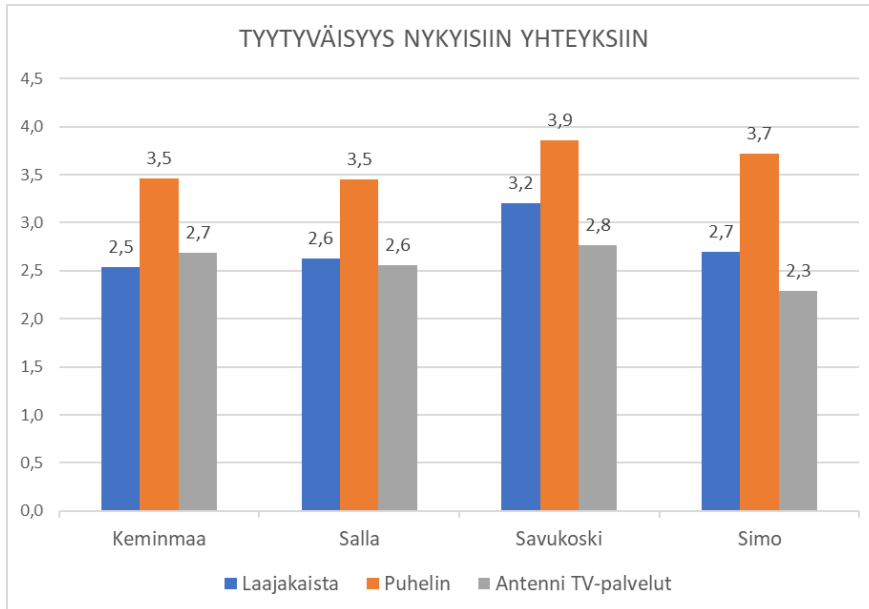
Osassa kuntia tiedusteltiin myös tyytyväisyyttä nykyisten TV-palvelujen toimivuuteen. Erityisesti Meri- ja Itä-Lapin osalta kysymys kohdentui vain antenniverkon TV-palveluun. Näiden kuntien tuloksissa ja saaduissa avoimissa palautteissa korostui selkeä tyytymättömyys antenni-TV:n näkyvyyteen.

Heikoin keskiarvo eli 2,3 antenniverkon TV-palveluun saatiin Simossa, jonka vastaajista muutama koki erityisesti tuulimyllyjen vaikuttaneen negatiivisesti asiaan. Myös itärajan kunnissa tyytyväisyys antenni-TV:n toimintaan jäi alle keskiarvopisteen.

Muun muassa Rovaniemellä ja Torniossa tiedusteltiin laajemmin tyytyväisyyttä nykyiseen TV-palveluun, mikä käsittää myös kaapeli-TV- ja streaming-jakelut. Tämä näkyi kaupunkien keskiarvoissa, joka Torniossa oli 3,1 ja Rovaniemellä 3,0.

⁶ Traficom: Toimivat nettiyhteydet sujuvan etätyön edellytys - tulevaisuus luo painetta laajakaistaverkkojen kehittämiseksi, 2020 (<https://www.traficom.fi/fi/ajankohtaista/toimivat-nettiyhteydet-sujuvan-etatyon-edellytys-tulevaisuus-luo-painetta>)

Savukoskella oltiin suhteellisesti eniten tyytyväisimpiä nykyisiin yhteyksiinsä. Kunnan tulokset eivät kaikilta osin vastaa tiedossa olevaa tilannetta, ja tulosta voi osaltaan selittää suhteellisen alhainen vastaajamäärä. Toisaalta voi myös olla niin, että kunnan alhainen väkimäärä on mahdollistanut kohtuullisen kapasiteetin säilymisen käyttäjille vielä tarpeiden kasvaessakin – osittain myös väestön vähenemisen myötä.

INTERNET-YHTEYDEN KÄYTTÖTARKOITUS

Kyselyssä kartoitettiin tärkeimpiä internet-yhteyden käyttötarkoituksia peruskäytön lisäksi. Peruskäytön voidaan katsoa käsittävän muun muassa tiedonhaun, sähköpostin, sosiaalisen median, uutisten lukemisen, pankkiasionnit, ”surffauksen” ja muut tavanomaiset käyttötavat. Näille kuvaavaa on, että ne eivät juurikaan aseta vaatimuksia käytetylle laajakaistayhteydelle. Peruskäytön lisäksi nettiyhteyden käyttötarkoituksista korostui erityisesti kaksi teemaa: viihde ja työ.

Ylivoimaisesti tärkein käyttökohde oli TV- ja/tai streaming palvelut, jonka valitsi lähes 80 % vastaajista. Viihteen merkitystä painottaa myös pelaaminen, johon yhteyttään käytti liki 30 % vastaajista. Viihteen merkitys näkyy myös Tilastokeskuksen väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttöä käsittelevissä tilastoaineistossa.⁷ Valtakunnallisessa aineistossa 16-89 vuotiaista suomalaisista 74 % oli katsonut televisioyhtiöiden nettitelevisiopalveluja ja 49 % maksullisia tilausvideopalveluja. Muusiikin kuunteluun laajakaistayhteyttään käytti 68 % 16-89 vuotiaista.

Mielenkiintoista oli, että kolmanneksi tärkeimmästä käyttötarkoituksesta käytiin tiukka kisa pelaamisen ja etäopiskelun kesken. Väestöiltään nuoremmissa kunnista pelaaminen sijoittui selkeästi pronssille, kun taas vanhemman väestörakenteen kunnissa etäopiskelu sijoittui paremmin. On selvää, että pelaamista ei harrasta

⁷ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö, 2020

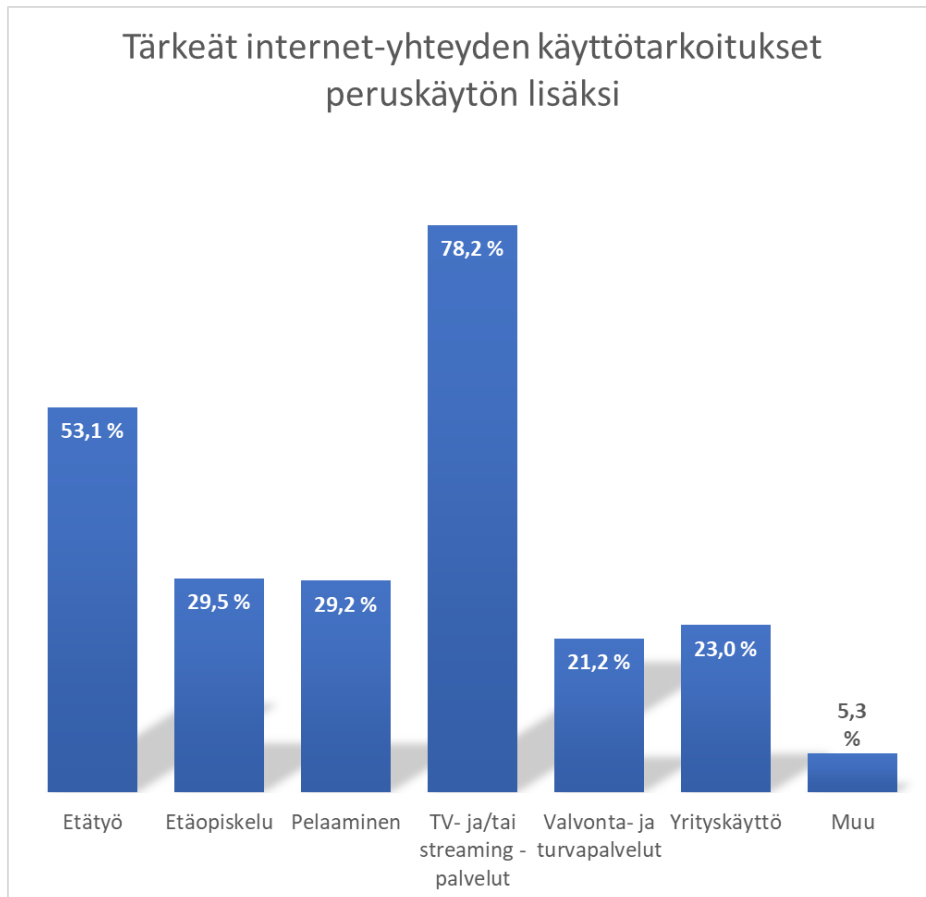
(<http://www.stat.fi/til/sutivi/index.html>)

& verkkojulkaisu: Internetin käyttö medioiden seuraamiseen ja viestintään lisääntynyt, 2020

(https://www.stat.fi/til/sutivi/2020/sutivi_2020_11-10_tie_001_fi.html)

enää pelkästään opiskelijaväestö, vaan se on vakiintunut myös työikäisten aikuisten keskuudessa. Tämä selittänee ainakin osaltaan sitä, miksi etäopiskelu ei noussut pelaamista tärkeemmäksi nuoremman ikärakenteen kunnissa.

Korona-aika toi nopean digiloikan monelle sektorille, mikä näkyi suoraan myös kyselyn tuloksissa. Etenkin etätyö vaikuttaisi selkeästi vakiinnuttaneen paikkansa. Avointen palautteiden perusteella etätyön ei nähty vähenevän tulevaisuudessa ja luotettavien nettiyhteyksien merkityksen uskottiin yhä korostuvan. Se sijoittui vastauksissa kirkkaasti toiseksi tärkeimmäksi käyttötarkoitukseksi. Työn asemaa korostaa myös yrityskäyttö, jonka valitsi liki neljännes vastaajista, vaikka yrittäjäksi itsensä profiloiti noin 10 % vastaajista.

Nykyiset ja näköpiirissä olevat palvelut asettavat selkeitä haasteita laajakaistayhteyksille. Traficom⁸ arvioi, että jatkossa interaktiiviset digitaaliset palvelut kasvattavat lähtevälle nopeudelle (upload) kohdistettuja tarpeita, jotta käyttäjän korkealaatuinen videokuva siirtyisi sujuvasti myös verkkoon päin. Virasto toteaa, että mitä enemmän toimintaa siirtyy verkkoon kuvan tai videon muodossa, sitä tärkeämpää on sekä riittävän nopean nettiyhteyden saatavuus että sen toimintavarmuus. Epäsymmetristen ja vaihtelevalla kapasiteetilla toimivien langattomien yhteyksien riittävyys tarpeisiin vastaamisessa onkin selkeä huolenaihe Lapin näkökulmasta.

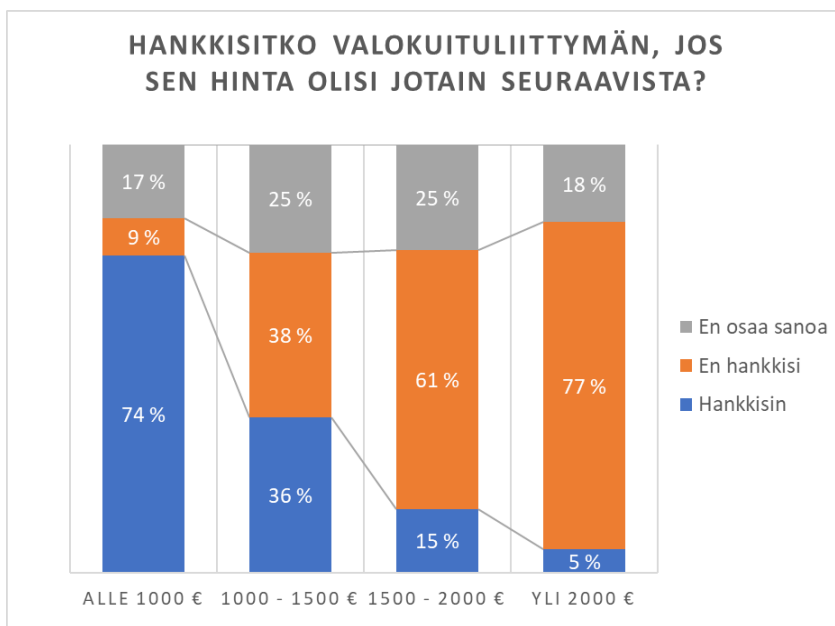
⁸ Traficom: Toimivat nettiyhteydet sujuvan etätyön edellytys - tulevaisuus luo painetta laajakaistaverkkojen kehittämiseksi, 2020 (<https://www.traficom.fi/fi/ajankohtaista/toimivat-nettiyhteydet-sujuvan-etatyon-edellytys-tulevaisuus-luo-painetta>)

MAKSUVALMIUS

Valokuituliittymä

Kyselyssä kartoitettiin liittymähalukkuutta valokuituverkkoon eri hintavaihtoehdoilla. Alle tuhat euroa näyttäisi kyselyn tulosten perusteella olevan raja, jonka vastaajat olisivat valmiit maksamaan valokuituliittymästä. Kolme neljästä ostaisi liittymän alle tuhannella eurolla, kun taas 1.000 - 1.500 eurolla liittymän hankkisi vain 36 % vastaajista. Yli 2.000 € liittymähinta näyttäisi muodostuvan kynnyksikysymykseksi liittymiselle – vain viisi prosenttia vastaajista olisi valmiit sen maksamiseen.

Selvästi eniten harkintaa vastaajille aiheuttaa hinnan sijoittuminen 1.000 - 2.000 € haitariin, jolloin neljännes eli 25 % vastaajista ei osannut tehdä myönteistä tai kielteistä valintaa. Avoimissa kommentteissa valokuidun hinnoittelun osalta toivottiin tasa-arvoisuutta riippumatta siitä, missä kiinteistö sijaitsee.

Valtakunnallisessa 2020 valokuitukatsauksessaan Traficom on arvioinut tekemänsä kartoituksen perusteella valokuituliittymän keskihinnaksi 1.500 - 2.000 €⁹. Liittymishalukkuus alle 1.000 € liittymähinnalla oli Traficomien kartoituksessa 64 %, mikä on noin 10 prosenttiyksikköä Lapin vastaavaa lukemaa alhaisempi. Traficomien kartoituksessa epävarmojen osuus oli 18 % mikä on hyvin pitkälti linjassa Lapin tulosten kanssa.

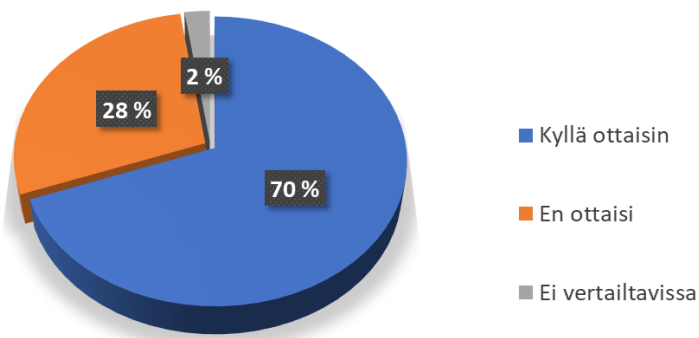
Nettilyhteys

Kyselyssä tiedusteltiin, olisiko vastaaja valmis maksamaan noin 40 euron kuukausimaksu nopeasta nettilyhteydestä (500–1000 Mbit/s). Kuntakohtaisissa kyselyissä tiedusteltu hintahaarukka vaihteli jonkin verran, mutta keskiarvohinta asettui näissä noin 40 euron tietämille. Vastaajista peräti 70 % olisi valmiit maksamaan kyseisen hinnan. Tätä voidaan pitää huomionarvoisena tuloksena, ja kertonee kasvaneesta valmiudesta korkeamman liittymähinnan maksamiseen, jos sillä saisi nopeamman ja luotettavamman laajakaistayhteyden.

⁹ Liikenne- ja viestintäviraston valokuitukatsaus, 2020

(<https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/file/Liikenne-%20ja%20viestint%C3%A4viraston%20valokuitukatsaus.pdf>)

Ottaisitko nettiyhteyden, kuukausimaksun ollessa noin 40 € ja nopeuden 500 - 1000 Mbit/s

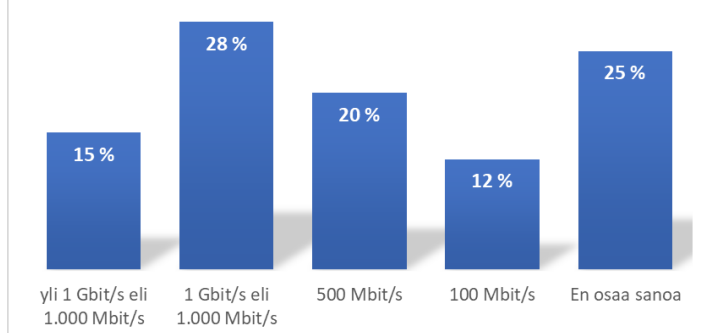

Avoimissa kommentteissa tuotiin esille kuukausimaksun merkitys hankintapäätöksessä. Esimerkiksi vapaa-ajan asukkaille se vaikuttaisi olevan ratkaiseva tekijä laajakaistapalveluiden valinnassa. Täyttä hintaa nopeasta yhteydestä ei haluttaisi maksaa, etenkin jos vapaa-ajan asunnolla oleskellaan vain osan aikaa vuodesta. Eroa vapaa-ajan asukkaiden vastauksissa ja tarpeissa voidaan ajatella olevan ainakin sen perusteella, millaisiin tarkoituksiin vapaa-ajanasuntoja käytetään. Esimerkiksi, jos mökillä on tarkoitus tehdä myös etätöitä lomailun lisäksi tai sitä vuokrataan myös ulkopuolisille, lisää se valmiutta korkeamman hinnan maksamiseen.

YHTEYSNOPEUKSIEN KIINNOSTAVUUS

Huippunopeat laajakaistayhteydet kiinnostavat. Kyselyssä tiedusteltiin vastaajilta, minkä yhteysnopeuden he valitsisivat eri tarjolla olleista vaihtoehdoista ilman hintatietoja. Selkeästi yli puolet, eli 63 % ottaisi käyttöönsä 500 Mbit/s tai tätä nopeamman yhteyden. Nykypäivän perusnopeuden eli 100 Mbit/s laajakaistapalvelun valitsisi vain noin 12 %.

Minkä laajakaistan nopeuden valitsisit käyttöösi seuraavista vaihtoehdoista?

Suurten nopeuksien kiinnostavuus voidaan nähdä ainakin osittain seurauksena mobiiliyhteyksien markkinoinnista, jossa suurempi yhteysnopeus rinnastetaan pitkälti suoraan laadun synonyymiksi. Käytännön maailmassa esimerkiksi 100 Mbit/s 4G-yhteys ja vastavan nopeuksinen valokuituyhteys ovat ominaisuuksiltaan hyvin eritasoiset, ja viimeksi mainittu kykenee vielä tänäkin päivänä pitkälti varmistamaan riittävän kapasiteetin suurimmalle osalle käyttötarpeista.

Huomionarvoista on, että tuloksissa ei juurikaan ollut merkittäviä eroja kuntien välillä, mutta Kolarissa vaihtoehdon 100 Mbit/s valitsi jopa neljännes vastaajista. Tätä selittänee osaltaan nimenomaan runsas

valokuituverkon piirissä jo olevien vastaajien määrä, ja joilla on käytössään kyseinen yhteysnopeus juurikin kiinteän kuituliittymän kautta.

Kyselyyn vastanneista neljännes ei osannut valita itselleen sopivaa nopeutta. Tämä todennäköisesti kertoo siitä, että nopeuslukemien merkitys ei ole selvää kaikille. Tämä alleviivaisi tiedottamisen tärkeyttä käynnistyvissä laajakaistahankkeista. Sen sijaan osa vastaajista lähestyy asiaa selvästi hinta edellä, jolloin valinnan tekeminen ilman tarkkaa hintatietoa on vaikeaa. Avoimissa kommentteissa nostettiin esille myös laajakaistayhteyden toimintavarmuuden tärkeys sen nopeuden lisäksi.

VALOKUITUTIETOISUUS

Valokuitutietoutta löytyi hieman vajaalta puolelta vastaajista. Kyselyn vastausten perusteella vähiten tietoa asiasta oli Ylitorniossa, jossa 74% vastaajista ei ollut saanut tietoa valokuiduista ja sen hyödyistä. Eniten tietoa löytyi Keminmaasta ja Kolarista. Keminmaassa selvästi yli puolet, noin 63 % vastaajista koki saaneensa tietoa valokuituyhteyksistä, ja Kolarissa lähes saman verran eli 61 % vastaajista. Etenkin Kolarin osalta hyvää vastausprosenttia selittää kunnan runsas kyläverkkojen määrä, joiden osalta tiedotusta on tehty niihin liittyneissä hankkeissa.

Kuten aiemmin yhteysnopeuksia käsittelevässä osuudessa mainittiin, neljännes vastaajista ei osannut valita laajakaistan nopeutta, mikä viittaisi myös tietämättömyyteen nopeuslukemista. Tarvetta valokuitu- ja laajakaistaviestinnälle on selkeästi olemassa.

TALKOOTOYÖ- JA KANNUSTUSVALMIUS

Kyselyssä tiedusteltiin vastaajien talkoohalukkuutta valokuituverkon saamiseksi. Kysymyksessä ei tuotu esille, että mitä tämä käytännössä voisi tarkoittaa. Yleensä talkootyö valokuituverkon rakentamisessa on käsittänyt muun muassa liikenteenohjausta, kahvitusta ja projektihallintoa. Esimerkiksi kuituosuuskunnissa talkootyön rooli on merkittävä, jopa välttämätön edellytys omarahoitusosuuden täyttämiseksi ja liittymiskustannuksien alentamiseksi.

Saatujen vastausten perusteella talkootyövalmiutta valokuituverkon rakentumisen edistämiseksi löytyy Lapin kunnista ja kaupungeista varsin hyvin. Selvästi yli puolet vastaajista olisi valmiit talkootöihin, jos sillä voisi edistää valokuidun saamista omaan naapurustoon.

Tuloksien osalta on syytä huomioida, että vastausvaihtoehto *en osaa sanoa* oli käytössä vain muutamissa kunnissa. Näissä kyseisen vastauksen valitsi noin 10 % vastaajista. Muiden kuntien tuloksiin vertailtaessa, tämän vaustausryhmän voisi kyseisissä kunnissa odottaa jakautuvan tasaisesti sekä *kyllä olisin* että *en olisi* vaihtoehtoihin, jos käytössä olisi vain nämä kaksi vaihtoehtoa.

Suhteellisen suuri talkootyövalmius herättää kysymään, miksi kyläverkkohankkeita ei ole maakunnassa käynnistynyt vielä nykyistäkin enemmän. Näyttäisi siltä, että pelkkä talkootyövalmius ei riitä, vaan kyläverkkohankkeet vaativat edetäkseen sekä aktiivisia puuhomiehiä tai -naisia, että tukea hankkeiden käynnistämiseen ja niiden toteuttamiseen.

Kysyttäessä myös valmiutta kannustaa naapureita liittymään valokuituverkkoon, koki 63 % vastaajista olevansa tähän valmiit ilman erillistä korvausta. Myös tässä kysymyksessä vain muutamissa kunnissa oli käytössä *en osaa sanoa* vaihtoehto, jonka osalta päteenee sama, mitä edellisen kysymyksen kohdalla vastausvaihtoehdon osalta todettiin.

YHTEENVETO

Laajakaista- ja puhelinyhteydet vaativat edelleen kehittämistä Lapin kunnissa. Laajakaistayhteyksien arvioitiin toimivan Lapissa lähinnä keskinkertaisesti. Muun muassa matkailun ja etätöiden kasvu näkyy laajakaistayhteyksien ruuhkautumisena. Useasta kunnasta löytyy edelleen myös paikkoja, joissa puhelinyhteys ei toimi käytännössä lainkaan. Muutamilla vastaajilla olikin nettiyhteyksien sijaan suurempi huoli huonoista puhelinyhteyksistä.

Ylivoimaisesti tärkein laajakaistayhteyden käyttökohde oli TV ja streaming -palvelut, johon yhteyttään käytti 80 % vastaajista. Toiseksi tärkein käyttökohde oli etätö, johon nettiyhteyttään hyödynsi yli puolet vastaajista. Sen sijaan etäopiskelua harjoitti noin kolmannes vastaajista. Lähes saman verran yhteyttä käytettiin pelaamiseen, mikä korostaa viihteen tärkeyttä vastaajille.

Tulevaisuuden interaktiiviset ja liikkuvaan kuvaan perustuvat palvelut asettavat yhä suurempia vaatimuksia lähetysopeuksille ja yhteyksien toimintavarmuuksille. Tämä kehitys on jo osaltaan nähtävissä muun muassa etätöön ja pelaamiseen liittyvissä palveluissa. Kehityssuunta asettaa huolta pelkästään epäsymmetristen ja vaihtelevan kapasiteetin mobiiliyhteyksien varaan rakentuvan tietoliikennejärjestelmän kestävydestä.

Tarvetta nopealle ja toimintavarmalle valokuituyhteydelle onkin laajasti. Liittymähinnan ja kuukausimaksun ollessa kohtuulliset löytyy myös ostohalukkuutta, mutta noin 1.000 euroa on selkeä kipuraja monelle vastaajalle. Valokuidun hinnoittelun osalta toivottiin tasa-arvoisuutta kiinteistön sijainnista huolimatta. Liittymähinnan lisäksi vastaajia mietitytti palvelun kuukausimaksu. Erityisesti mökkiläisten hankintapäätöksessä korostui kuukausimaksun merkitys vapaa-ajan asunnon ollessa käytössä vain osan aikaa vuodesta.

Nopeat nettiyhteydet kiinnostavat, ja selkeästi yli puolet ottaisi käyttöönsä 500 Mbit/s tai tätä nopeamman yhteyden. Toimintavarmuutta selkeästi arvostetaan nopeuden lisäksi. Luotettavien nettiyhteyksien tärkeyden uskottiin korostuvan entisestään, sillä etätönteon nähtiin jatkuvan yleisesti myös tulevaisuudessa. Nopeat ja toimintavarmat nettiyhteydet koettiin vahvoina veto- ja pitovoimatekijöinä. Asia nähtiin myös viihtyvyyteen ja turvallisuuteen liittyvänä kysymyksenä. Vapaa-ajan asukkaiden osalta toimivien nettiyhteyksien nähtiin mahdollistavan etätöiden ja näin myös ympärivuotisen asumisen vapaa-ajan asunnolla.

Valokuitu oli korona-aikaan osoittautunut osalle yrittäjistä toiminnan kannalta elintärkeäksi. Ne yrittäjät, joilla ei ollut valokuituverkkoa käytössään, toivat esille muun muassa maksupäätteiden hidastumisen verkon ruuhkaantuessa ja haasteet isojen tiedostojen lataamisessa.

Lapissa valokuiturakentamista on edistetty pitkälti kyläverkkohankkeilla. Näissä hankkeissa merkittävässä roolissa on ollut paikallisten aktiivisuus ja yhteisöllisyys. Kyselyn perusteella tätä aktiivisuutta löytyy Lapin kunnista edelleen varsin hyvin. Selkeästi yli puolet vastaajista olivat valmiit edistämään valokuituverkon rakentamista esimerkiksi talkootyön kautta tai kannustamalla naapureita liittymään valokuituverkkoon. Riittävää valokuitutietoutta löytyi vain vajaalta puolelta vastaajista. Kuituhankkeiden käynnistymiseksi tarvitaankin aktiivista viestintää valokuidusta ja sen hyödyistä.

Vastauksiin sisältyi toiveita ja näkemyksiä myös langattomien yhteyksien kehittämiseen. Osa vastaajista näki 5G-yhteyksien ratkaisevan nykyisten nettiyhteyksien ongelmat, sen sijaan toiset kokivat epävarmuutta niiden toimivuudesta maaseudulla.

